

Závěrečný projekt

SP7MP_MTO2 Metodologie 2

Romana Zetelová, 322019

1. Téma výzkumu

Cvičení a hry pro smyslový rozvoj dítěte s Downovým syndromem

2. Výzkumný problém

V diplomové práci bude řešena problematika smyslového rozvoje dítěte s Downovým syndromem.

3. Otázka

Jakými způsoby můžeme efektivně rozvíjet smysly dítěte s Downovým syndromem?

4. Úvod

V diplomové práci bychom pomocí kvalitativního výzkumu rádi objasnili, jakým způsobem lze u dítěte s Downovým syndromem rozvíjet jeho smysly (zrak, sluch, hmat, čich, chuť). V rámci výzkumného šetření budou na dítě s Downovým syndromem aplikována cvičení a hry pro smyslový rozvoj a bude ověřován jejich pozitivní vliv a efektivita.

Děti s Downovým syndromem jsou často v závislosti na svém postižení ve smyslovém vývoji opožděny. Všechny vývojové oblasti spolu souvisí a navzájem se ovlivňují. Proto je nutné působit na rozvoj smyslů těchto dětí od prvních dnů jejich života a odstranit či eliminovat veškeré disharmonie tak, aby nebyl ovlivněn jejich celkový vývoj.

Přínosem diplomové práce je vytvoření sborníku her a cvičení využitelných pro smyslový rozvoj dětí s Downovým syndromem. Tento sborník bude nabídnut členům občanského sdružení Úsměvy i širší veřejnosti.

5. Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je na základě podrobné analýzy smyslového vývoje dítěte s Downovým syndromem objasnit, jakými způsoby lze u tohoto dítěte rozvíjet jeho smysly (zrak, sluch, hmat, čich, chuť). Dílčím cílem výzkumu je vytvoření sborníku her a cvičení, který bude možné k tomuto rozvoji využít.

6. Hlavní výzkumná otázka

Jakými způsoby lze u dítěte s Downovým syndromem rozvíjet jeho smysly?

7. Vedlejší výzkumné otázky

1. Je možné po třech aplikacích daného cvičení či hry posoudit, zda má vliv na rozvoj smyslů u dítěte s Downovým syndromem?
2. Rozvíjejí aplikovaná cvičení a hry smysly dítěte formou, která je dostatečně zábavná a motivující pro dítě s mentálním postižením?
3. Rozvíjejí aplikovaná cvičení a hry i jiné vývojové oblasti než jen oblast smyslového rozvoje? Pokud ano, které?

8. Výzkumná strategie

Ve výzkumu je použita kvalitativní výzkumná strategie. Je využito přímé práce a přímého pozorování dítěte s Downovým syndromem, a to během aplikování cvičení a her pro smyslový rozvoj. Kvalitativní výzkumná strategie byla zvolena proto, že touto cestou můžeme popsat konkrétní způsoby, jak lze rozvíjet smysly u dítěte s Downovým syndromem. Jednotlivé hry a cvičení budou na dítě opakovaně aplikovány a následně bude popsán pokrok dítěte oproti předchozí aplikaci. Po třetí aplikaci bude vytvořen závěr, ze kterého bude možné vyvodit vliv hry či cvičení na smyslový rozvoj dítěte. Pro lepší představu o stavu dosažených dovedností dítěte bude v rámci výzkumu zpracována jeho podrobná kazuistika.

9. Návrh metody sběru dat, představa o počtu a kontaktování výzkumných jednotek. Jak budeme sbírat data? Z čeho budeme ve výzkumu vycházet? Jak kontaktujeme a vybereme zkoumané jednotky?

Vzhledem k tomu, že výzkum je založen na hloubkové analýze související s výzkumným kontaktem a prací s jedním dítětem, výzkum je kvalitativního charakteru. V rámci výzkumného šetření využíváme tyto výzkumné metody: kazuistika, analýza výsledků činnosti, přímá práce s dítětem a přímé zúčastněné pozorování. Pozorování dítěte je individuální, v jeho přirozených podmínkách. Dítě jsme kontaktovali prostřednictvím jeho rodičů, kteří po vysvětlení záměru výzkumného šetření se spoluprací souhlasili. Dítě jsme vybrali na základě osobní zkušenosti z dlouhodobé spolupráce.

10. Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat - úryvek z připravovaného přímého zúčastněného pozorování v průběhu aplikace cvičení pro smyslový rozvoj.

Úkol

Před zahájením cvičení vysvětlíme dítěti jeho cíl, tedy, co se od něj očekává. Pro lepší názornost můžeme celé cvičení předvést. V této fázi sledujeme zájem dítěte o hru.

Aplikace

Aplikace cvičení probíhá ve třech fázích s přibližně týdenním odstupem. Při první aplikaci nás zajímá, zda dítě postupuje metodou „*pokus – omyl*“ nebo jestli postupuje vědomě na základě zkušeností. Důležité je také pozorovat, zda se dítě zeptá v případě nesnázi nebo ztratí motivaci. Sledujeme, zda dítě cvičení úspěšně dokončí, popřípadě, ve které fázi jej ukončí. Při druhé a třetí aplikaci pak sledujeme pokrok dítěte oproti předchozím aplikacím. Důležité je zjistit, jestli cvičení rozvíjí i jiné vývojové oblasti než jen oblast smyslů. Pokud ano, popíšeme, které to jsou.

Závěr

Po třech aplikacích vytvoříme závěr pozorování. Zde popíšeme úroveň dítěte po aplikaci cvičení.

11. Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu. Jaké praktické a etické problémy budeme ve výzkumu pravděpodobně řešit?

V průběhu přímé práce s dítětem by nás mohla zaskočit neochota dítěte spolupracovat. Ze zkušeností však víme, že této neochotě můžeme předejít, pokud budeme využívat zábavná cvičení a budeme respektovat ověřené metody práce s dětmi s Downovým syndromem.

Dalším problémem by se mohlo stát přirozené prostředí dítěte (domov), ve kterém bude výzkum probíhat. Dítě by mohlo být rozptylováno svým okolím (hračky, sourozenci). Tomuto rozptylování bychom mohli zamezit prací v soukromí, v místě, kde dítě nebývá často a nemá zde své hračky. Jelikož se ve výzkumu zabýváme aplikací cvičení na rozvoj smyslového vnímání, mohli bychom mít potíže s realizací cvičení na rozvoj chutě. Dítě může odmítat ochutnávat a testovat věci, rodiče s těmito postupy nemusí souhlasit vůbec. Výhodou však může být domácí prostředí dítěte a možnost využití domácích potravin. Bude nutné dopředu zjistit, zda dítě netrpí nějakými alergiemi.

12. Záznam z prvního realizovaného sběru dat.

12.1 Záznam z kazuistiky.

Dle poslední zprávy z psychologického vyšetření SPC ze září 2010 je vývoj osobnosti Evy považován za disharmonický. Vývoj expresivní složky řeči je podstatně opožděný. Eva je extrovertně laděná, usměvavá, nemá problémy s odloučením a ráda navazuje sociální kontakty. Dívka je také často negativistická, motoricky neklidná. Spolupráce je místy obtížná, její práceschopnost je limitovaná a pracovní tempo nevyrovnané. Často záměrně neprovádí pokyny, zajímá ji reakce dospělého. Pro dítě je charakteristická střední až vysoká míra speciálně vzdělávacích potřeb a podpůrných opatření.

12.2 Záznam z analýzy výsledků činnosti – kresba.

V kresbě jsou patrné první tvary (především hlavonožec). Náměty kresby jsou stereotypní. Využívá celý papír, nepřetahuje, používá různé materiály (voskovky, pastelky, tužku, pastely). Dle šablony obkreslí jednoduché tvary.

12.3 Záznam z pozorování.

Název cvičení: Hledání pokladu

Účel cvičení: rozvoj hmatu

Úkol: Úkolem dítěte je nalezení a vytažení korálků z množství fazolí (bez využití zraku).

První aplikace: Ukazuji Evě cvičení, které jí čeká. Chvíli jsme si o něm povídáme - ptám se, jak se nazývá nádoba, ve které jsou fazole a také, jakou mají fazole barvu. Následuje příběh o tajemném pokladu, který ukryli piráti mezi fazole, když jeli kolem na lodi (předvádíme veslování) a pršelo (předvádíme déšť pomocí prstů). Pobízím Evu, že jejím úkolem je, aby poklad našla. V tuto chvíli pozoruji velkou motivaci a zájem o cvičení. Eva však nečeká na

vyzvání, strčí do misky obě ruce a začne fazole vysypávat. Rychle zavolám: „Pozor, piráti jsou tady!“ a Eva vyndá ruce. Řeknu jí, že poklad najde jedině, když zavře oči a musí dávat pozor, aby nevysypala fazole a nevzbudila tak piráty. Eva přiloží prst k ústům a zašeptá: „Psst!“, zavře oči a velice opatrně začne hledat korálky. Jakmile narazí na první korálek, lekne se, přesto jej vytáhne, otevře oči a raduje se. Při tomto pokusu se Evě podaří vytáhnout čtyři z pěti korálků.

13. Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě předchozího bodu. Jak bychom na základě prvních zkušeností z terénu upravili plán výzkumu?

Během prvního pozorování jsme nezaznamenali žádné větší potíže, kvůli kterým bychom museli měnit plán výzkumu. Jedině bude třeba dávat si pozor na míru motivace dítěte, která byla při prvním pozorování příliš velká, což samozřejmě nemusí být pravidlem.

14. Seznam relevantní literatury.

EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. Jinočany: H & H, 2000. 418 s. ISBN 80-86022-76-5

KARÁSKOVÁ, V. *Zábavné cvičení s mentálně postiženými*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1997. 43 s. ISBN 80-7067-703-1.

PUESCHEL, S. M. *Downův syndrom: pro lepší budoucnost: metodická příručka pro rodiče*. Praha: Tech-Market, 1997. 131 s. ISBN 8086114155

PUESCHEL, S. M. *The young child with Down syndrome*. New York, NY: Human Sciences Press, 1984. 371 p. ISBN 0898851203.

NEWMAN, S. *Hry a činnosti pro vývoj dítěte s postižením : rozvoj kognitivních, pohybových, smyslových, emočních a sociálních dovedností*. Praha: Portál, 2004. 166 s. ISBN 80-7178-872-4.

SELIKOWITZ, M. *Down Syndrome: The Facts*. Oxford University Press, 1997. 208 p. ISBN 0-19-262662-0

STRASSMEIER, W. *260 cvičení pro děti raného věku*. Praha: Portál, 1996. 291 s.: il. ISBN 80-852-887-9

ŠUSTROVÁ, M. *Diagnóza: Downov syndróm*. Bratislava: Spoločnosť Downovho syndrómu v Slovenskej republike, 2004. 240 s. ISBN 80-8046-259-3.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: vzdělání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. 198s. ISBN 80-7367-060-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Portál, 2004. 443 s. ISBN 80-7320-063-5.

Pozor na ambici měřit pokroky dítěte, které jsou ve vašem výzkumu obsaženy – nikdy se nebudete moci být jisti, jestli případný pokrok zapříčinily právě aktivity, které s dětmi budete provádět a ne něco jiného (například Váš osobní vklad, adaptace dítěte na další osobu atd.). Proto bych doporučila tato omezení vašeho výzkumu zmínit v projektu, případně zkusit vymyslet způsob, jak skutečně zjistit efekt zkoumaných her.